

આદિવાસી બાંધવો વિકાસની વાટે

રાજ્યની પારદર્શક અને નિર્ણાયક સરકાર દ્વારા પૂર્ણ જ સંવેદનશીલતા સાથે સર્વસમાવેશક સમતોલ વિકાસ કાર્યો કરીને જાતિ-જાતિલક્ષી વિકાસના સીમાઓને રાજ્યમાંથી ઉપાડી બતાવ્યા છે. રાજ્યના અંતરિયાળ તથા સાવ છેવાડાના વિસ્તારોમાં પણ મહાનગરોની માફક જ અનેક વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સ મૂકીને મુખ્યમંત્રી શ્રી વિજયભાઈ રૂપાણીની સરકારે ગુજરાત મોડેલને સ્માર્ટ સ્ટેટ બનાવવાની દિશા તરફ ઝગ માર્યા છે. તેમાં પણ ખાસ વનબંધુઓના ડેવેલોપમેન્ટમાં રૂપાણી સરકારનું વિશેષ ઈન્વોલ્વમેન્ટ રહ્યું છે. આદિજાતિ વિસ્તારોમાં વનબંધુઓના વિકાસ માટે રાજ્ય સરકારની કટિબદ્ધતા અને પ્રતિબદ્ધતાઓ આમ જનતાને પણ અહેસાસ થઈ રહ્યો છે. જ્યાં પહેલાં રસ્તા, પાણી, શૈયાલય, બસ સેવા, શિક્ષણ એ આરોગ્ય સહિતની પ્રાથમિક સુવિધાઓના પણ અનેક પ્રશ્નો હતા ત્યાં હવે ગુણવત્તાયુક્ત રસ્તા, ધર-ધરે નળ અને તે નળમાં શુદ્ધ પાણી, આધુનિક બસ સુવિધાઓ, શ્રેષ્ઠ ઉચ્ચ શિક્ષણ અને અત્યાધુનિક સુવિધાઓ અને નિષ્ણાત તબીબોથી સજ્જ સરકારી હોસ્પિટલો પણ સામાન્ય બાબત થઈ ગઈ છે. એટલું નહિ, દેશભરમાં વનબંધુઓને તેમની જમીનની માલિકીના હક્કો પૂરા પાડવામાં ગુજરાત અગ્રેસર રહ્યું છે અને તેમની સનદો સૌથી વધુ ગુજરાતે આપીને રાજ્યના વનબંધુઓના સર્વોચ્ચ વિકાસનો નવો રાહ ચીંધો છે.

વનબંધુ વિસ્તારોમાં છેલ્લાં પાંચ વર્ષોમાં થયેલી મહત્વપૂર્ણ કામગીરીની એક ઝલક ગુજરાતી બાંધવોને વાંચવી ગમશે.

- રાજ્યનાં નર્મદા જિલ્લામાં રાજ્યના આદિજાતિ સમુદાયના વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ અને ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ પૂરું પાડવા "ગુજરાત રાજ્ય ટ્રાઈબલ યુનિવર્સિટી" સ્થાપવાનો નિર્ણય થયો છે.
- આ યુનિવર્સિટીમાં રોજગારક્ષમ ટેકનિકલ ડિપ્લોમા, સર્ટિફિકેટ કોર્સ જેમાં આદિજાતિ વિસ્તારના રોજગાર ક્ષેત્રોને કાર્યક્ષમ બનાવવા ડેરી અને ડેરી આધારિત ઉધોગ, કૃષિ-વન આધારિત કૃષિજાતિઓનો વિકાસ, વિજ્ઞાન, ટેકનિકલ, સ્નાતક અને અનુસ્નાતક કક્ષાના અભ્યાસક્રમોમાં વિભાગો શરૂ કરવામાં આવશે.
- ખિરસા મુંડા ટ્રાઈબલ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના માટે સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી વિસ્તારમાં નર્મદા જિલ્લાના નાંદોદ તાલુકાના જાતનગર ગામને ૧૬ હેક્ટર જેટલી જમીન રાજ્ય સરકારે ફાળવણી કરી છે.
- કૃષિ વૈવિધ્યકરણ યોજના અંતર્ગત ૪, ૭૨, ૮૩૬ આદિજાતિ ખેડૂતોને સુધારેલા મકાઈ તથા શાકભાજીનાં બિયારણ, ખાતરની કિટનું

વિતરણ કરવામાં આવ્યું છે.

- આદિજાતિ વિસ્તારોમાં આદિજાતિ મહિલાઓને રોજગારી પૂરી પાડવાના હેતુસર ૩૫,૫૩૩ દુધાળાં પશુઓ આપવામાં આવ્યાં.
- આદિજાતિ વીર સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓની યાદમાં રાજ્યના નર્મદા જિલ્લા ખાતે ૩,૧૦૩.૧૮ કરોડના ખર્ચે "રાષ્ટ્રીય ક્ષાન્તુ આદિવાસી વીર સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીનું" મ્યુઝિયમ ઊભું કરવામાં આવશે.
- સમરસ છાત્રાલયમાં વર્ષ ૨૦૧૭-૧૮થી ૨૦૨૦-૨૧ સુધીમાં કુલ ૩.૬૮.૫૫ કરોડનો ખર્ચ કરી લાખ આપવામાં આવ્યો છે.
- આદિવાસી યુવક યુવતીઓને ગુણવત્તાયુક્ત રોજગારલક્ષી તાલીમ માટે ત્રણ માસથી બે વર્ષ સુધીની જુદી-જુદી તાલીમોમાં ૨૬,૪૮૧ યુવક યુવતીઓને તાલીમ આપવામાં આવ્યું છે.
- આદિજાતિ યુવક યુવતીઓને જેઈઈ અને નીટ કોર્સિંગ માટે રાજ્યના ૧૪ આદિજાતિ જિલ્લામાં મેટ્રિકલમાં ૨૨,૧૯૪ અને ઈજનેરીમાં ૧૧,૭૫૦ વિદ્યાર્થીને કોર્સિંગ પૂરું પાડ્યું છે, તે પૈકી ૨,૮૮૮ મેટ્રિકલમાં ૨,૨૨૦ ઈજનેરી પ્રવેશ માટે ક્વાલિફાઇ થયા હતા. સરકારી દ્વારા તાલીમ ખર્ચ પેટે ૩,૨૯.૦૦ કરોડનો ખર્ચ કર્યો છે.
- ટીચ્યુ કલ્ચર બનાના ૨,૫૩૨ એકર અને ટીચ્યુ કલ્ચર સુગર હેક્ટર ૧,૮૮૮ એકરમાં લાખ આપવામાં આવ્યો હતો. સરકાર દ્વારા ખર્ચ પેટે ૩,૧૪.૬૪ કરોડનો ખર્ચ કરાયો છે.
- રાજ્ય સરકારની ગુજરાત જાહેર સેવા આયોગની વર્ગ ૧ અને ૨ ની પ્રવેશ પરીક્ષા માટે રાજ્યના જિલ્લામાં ૧૫ સેન્ટર ખાતે ૧,૩૪૦ આદિજાતિ કોર્સિંગ આપવામાં આવી જેમાંથી ૧૦૮ વિદ્યાર્થી વર્ગ-૧ અને ૨ તથા અન્ય પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયા હતા.
- આદિજાતિ વિસ્તારમાં દુધાળાં પશુની સારવાર માટે રાજ્યના ૬ જિલ્લામાં મોબાઈલ વાન કાર્યરત છે, જેના માટે ૩,૩૮.૬ કરોડનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો છે.
- ફળાઉ ગ્રામ વિતરણ યોજના અંતર્ગત ચાલુ વર્ષે ૩.૨ કરોડના ખર્ચે દક્ષિણ ગુજરાતના ૧૩,૮૮૫ આદિજાતિ ખેડૂતોને ૧૩,૮૮૫ ફળાઉ રોપાઓનું વિતરણ કરવામાં આવશે.
- શાકભાજીના પાકો માટે યોગ્ય બજાર વ્યવસ્થા મળી રહે તે માટે ૧૦૦ વેજિટેબલ કલેક્શન કમ ગ્રેડિંગ સેન્ટર ઊભાં કરવા માટેની યોજના અમલમાં મૂકવામાં આવી જેમાં અંદાજિત ૧૩,૬૧૨ લાભાર્થીને લાભ આપવામાં આવશે.
- રાજ્યના છેવાડા માનવીને બંધની સુવિધા પૂરી પાડવા માટે

હિડીને આંખે વળગે છે વંચિતોનો વિકાસ

વિશ્વના કોઈપણ સભ્ય અને પ્રગતિશીલ સમાજ માટે વિકાસની વિભાવના ત્યારે જ સંપન્ન થઈ શકે શકાય જ્યારે સમાજનો પ્રત્યેક નાગરિક પોતાના દેશ, રાજ્ય અને વિસ્તારના સર્વ સમાવેશક વિકાસમાં પોતાનું યોગદાન આપી મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી શકે. ગુજરાતના રહેવાસી એવા અનુસૂચિત જાતિનો વર્ગ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગો, અર્થિક રીતે પછાત વર્ગો, વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિઓ, લઘુમતી, બિન-અનામત વર્ગો, દિવ્યાંગ, નિરાધાર, વૃદ્ધ તેમજ ધર્મ જેન્ડર જેવા બિન્ન-બિન્ન વર્ગોના લોકોની વિશિષ્ટ આવશ્યકતાઓને ધ્યાનમાં રાખી સમગ્ર ગુજરાતમાં વખતોવખત ખાસ કાર્યક્રમો, અભિયાનો તથા યોજનાઓ દ્વારા વંચિત સમુદાયના લોકોનું જીવનધોરણ ઊંચું લાવવાના નિષ્ઠાવાન પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે. મુખ્યમંત્રી શ્રી વિજયભાઈ રૂપાણીની આગેવાનીમાં ગુજરાતે એક રાજ્ય તરીકે અભૂતપૂર્વ વિકાસ સાથેનો વંચિત વર્ગને નજીકથી સ્પર્શના અનેક નિર્ણયો કરી આ સમુદાયથી આવતા લોકો માટે જીવન સરળ બનાવવાનો કાર્યો કરવામાં આવ્યાં છે. વર્ષ ૨૦૧૧-૨૨ દરમિયાન ગુજરાત સરકારે સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના વિકાસકાર્યો માટેની મદદથી કુલ ૩.૪૩૫૩ કરોડનાં વિકાસકાર્યો હાથ ધરવાનું આયોજન કર્યું છે.

ગુજરાતના આજના વંચિત વર્ગના તેજસ્વી યુવક-યુવતીઓ વિદેશમાં જઈ અભ્યાસ કરતા થયા છે, દીકરા-દીકરીઓ અર્થશીલ પાયલોટ બની આકાશની ઊંચાઈને આંબવાનો સ્વપ્નો સેવતા થયા છે. શિક્ષણ, આરોગ્ય, આર્થિક સહરતા, આવાસ, સામાજિક - સાંસ્કૃતિક પારિવારિક અવસર પર આર્થિક સહાય એ ગુજરાતની સરકારના સંવેદનાસભર સુશાસનને સુદૃઢ કરે છે. શિક્ષણ, આરોગ્ય, આર્થિક, સામાજિક ક્ષેત્રની ગુજરાત સરકારની શોષિત, પીડિત વંચિત સમુદાયને સ્પર્શતી ૬૦ થી વધુ યોજનાઓ અમલમાં છે. આ યોજનાઓનાં પરિણામો થકી લોકોના જીવનમાં ધરતી રહી છે અને હજારો વ્યક્તિઓ સફળ અને સમૃદ્ધ જીવન જીવતી થઈ છે. આર્થિક અસક્ષમતાના કારણે એક પણ વિદ્યાર્થી કે ઉદ્યોગ સાહસિક પોતાનાં સપનાઓ સાથે બોંધણી ના કરે તે માટે લાભકારી યોજનાઓ થકી ગુજરાત સરકાર સતત તેમની પરખે ઊભી છે. આ યોજનાઓનો લાભ લઈ ઘણા અંગત તેમજ પારિવારિક સમૃદ્ધિ તરફ અનેક લોકો ગુજરાતની વણથંભેલી વિકાસપાઠામાં ઊંડાઈ યોગદાન આપી રહ્યા છે.

વંચિતોના વિકાસ માટે ઊડીને આંખે વળગે તેવા ગુજરાત સરકારનાં વિકાસશીલ કાર્યોને ઊડતી નજર જોઈએ.

- ડો. બાબાસાહેબ આંબેડકરનાં કાર્યો અને ફિલોસોફીના સંશોધન ક્ષેત્રે ડો. આંબેડકર ચેર યોજના અંતર્ગત અનુસૂચિત જાતિના લોકોને કુલ ૩.૬૬૫.૩૬ લાખના ખર્ચ સાથે ગુજરાત દ્વારા સંશોધન કાર્યને પ્રોત્સાહન
- વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓના માર્ગદર્શન માટે અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને આર્થિક સહાય તરીકે કુલ ૩.૧૭૮.૫૮ લાખનો ખર્ચ કરી ૧૧૫૬ લાભાર્થીઓને લાભ લીધો.
- ૨૦૧૭-૧૮ના વર્ષ દરમિયાન કુંવરભાઈના મામેડું યોજનામાં પહેલાં એક કુટુંબની એક જ દીકરીને આપવામાં આવતી હતી, જેમાં પરિવર્તન કરી મુખ્યમંત્રી શ્રી વિજયભાઈ રૂપાણીએ એક જ કુટુંબની બે દીકરીઓને મદદ કરવાનો નિર્ણય કર્યો.
- વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧થી કુંવરભાઈનું મામેડું યોજનાની સહાયમાં ૩.૧૦,૦૦૦ રકમમાં ૩.૨૦૦૦નો વધારો કરીને ૩.૧૨,૦૦૦ કરવાનો વિચારશીલ નિર્ણય, કુલ ૩.૨૮૧૩.૭૬ લાખના ખર્ચ સાથે ૨૮,૦૦૮ અનુસૂચિત જાતિની દીકરીઓને લગ્ન સમયે પૂલ જ જરૂરી મદદ પહોંચાડવામાં આવી.
- ૨૦૧૮-૧૯ના વર્ષમાં ડો. સવિતા આંબેડકર આંતરરાષ્ટ્રીય

લગ્ન સહાય યોજનામાં અંતર્ગત પહેલા ૩.૫૦,૦૦૦ સહાયના બદલે ૩.૧૦,૦૦૦ની સહાય કરવામાં આવી, સામાજિક સમરસતા જાળવનારા અનુસૂચિત જાતિના ૨૨૭૬ યુગલને ૩.૧૯૮૬.૪૨ લાખના ખર્ચ સાથે સહાય કરવામાં આવી.

- વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં સાત ફેરા સમૂહ લગ્ન યોજના હેઠળ યુગલદીક ૩.૧૦,૦૦૦ની સહાય માં ૩.૨૦૦૦નો વધારો કરી ૩.૧૨,૦૦૦ કરવાનો ઉપયોગી નિર્ણય, માત્ર એક વર્ષના ટૂંકા સમયગાળામાં પણ કુલ ૩.૧૪.૫૫ લાખના ખર્ચ સાથે ૧૧૧ અનુસૂચિત જાતિના યુગલોને લાભ મળ્યો.
- વર્ષ ૨૦૧૧-૨૨માં અનુસૂચિત જાતિની ૨૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં સ્માર્ટ સ્કૂલ ઈ-લર્નિંગ પ્રોજેક્ટનો ગુજરાત સરકારનો મક્કમ નિર્ધાર

વિકસતી ખાતિનું સર્વગીણ કલ્યાણ

મુખ્યમંત્રી શ્રી વિજયભાઈ રૂપાણીની સક્રિય સરકાર દ્વારા ૫ વર્ષમાં વિકસતી જાતિના ૨૨૪.૬૦ લાખ ૩.૨૬૪૮.૮૬ કરોડના ખર્ચે શિષ્યવૃત્તિ - ગણવેશ સહાય સીધી તેમના બેન્ક ખાતામાં જમા કરવામાં આવી.

- વિદેશ અભ્યાસ લોન, કોમર્શિયલ પાર્શ્વલોનની તાલીમ માટે લોન, મામેરા, સમૂહ લગ્ન માટેની સહાય યોજના, માનવ ગરિમા યોજના, છાત્રાલય અને આદર્શ નિવાસી શાળામાં પ્રવેશ જેવી વિવિધ યોજનાઓને અમલીકરણ આપવામાં આવ્યું છે.
- ગુજરાત બિન અનામત શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસ નિગમની રચના : સ્વનિર્ભર સ્નાતક કક્ષાના અભ્યાસક્રમો, વિદેશ અભ્યાસ, ભોજન ભિલ સહાય, વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓની તૈયારી માટે આર્થિક સહાય જેવી યોજના પાછળ માત્ર છેલ્લા ૩ વર્ષમાં જ બિન અનામત વર્ગોના ૬૬,૩૫૭ લાભાર્થીઓને ૩.૬૩૮.૨૧ કરોડની સહાય પૂરી પાડવામાં આવી.
- ડો. બાબાસાહેબ આંબેડકરની ૧૨૫મી જન્મજયંતીની ઉજવણીના અવસરે સમાજ કલ્યાણ વિભાગ દ્વારા કાર્યરત નિગમોના નેજા હેઠળ ગોપાલક કોળી, ઠાકોર જેવી વિકસતી જાતિના ૨૫,૪૮૧ લાભાર્થીઓને ૩.૭૭.૮૦ લાખની સહાય.
- નાની ઊંમરમાં માતા-પિતા ખોઈ દેનાર બાળકોના ઊંચરમાં આર્થિક ટેકો આપવા રાજ્ય સરકારની પાલક માતા પિતા યોજના દ્વારા ૧૭,૧૪૫ લાભાર્થીઓને ૩.૧૦૬૦.૭૭ લાખની સહાય દ્વારા આ બાળકોના શિક્ષણ અને ઊંચરમાં ગુજરાત સરકાર પ્રત્યક્ષ યોગદાન.
- સમાજના આદરણીય વડીલજનોની સમજ અને અનુભવને આદર આપવાના ભાગરૂપે ઈન્દિરા ગાંધી રાષ્ટ્રીય વૃદ્ધ પેન્શન યોજના હેઠળ ૬૦ થી ૭૯ વર્ષના વૃદ્ધોને ૩.૭૫૦ જ્યારે ૮૦ વર્ષ થી વધુ વયના

દિવ્યાંગોનું વિશેષ ધ્યાન

વર્ષ ૨૦૧૮થી ગુજરાત રાજ્ય વિકાસ નાણાં અને વિકાસ નિગમની શરૂઆત

- દિવ્યાંગ સાધન સહાય યોજનામાં સીધો બમણો વધારો - ૩.૧૦,૦૦૦ માંથી ૩.૨૦,૦૦૦નો નિર્ણય અને અમલ, વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ૬૦૭થી વધુ દિવ્યાંગોને ૩.૩૧.૦૩ લાખની સહાય
- વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ દરમિયાન દિવ્યાંગ શિષ્યવૃત્તિ યોજના અંતર્ગત કુલ ૮૩૯૯ દિવ્યાંગ જનોને ૩.૬૮.૭૮ લાખની સહાય
- વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં એસ.ટી. બસમાં મફત પ્રવાસ કરવા માટે કુલ ૩.૧,૪૨૪ લાખના ખર્ચે વડે કુલ ૨,૭૧,૭૫૫ દિવ્યાંગોને મુશ્કેલી સહાય આપવામાં આવી.
- સંત સુરદાસ યોજનામાં તીવ્ર દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિને નાણાકીય સહાય તરીકે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ૩.૧,૭૪૬ લાખના ખર્ચ સાથે કુલ ૩૧,૬૯૫ દિવ્યાંગોને સહાય
- દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને મુદતી પિરાણ, શૈક્ષણિક હેતુ માટે પિરાણ, માર્કેટ કાર્ડના સહાય જેવી યોજનાઓ દ્વારા આર્થિક, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે સક્ષમ કરવા માટે ગુજરાત રાજ્ય દિવ્યાંગ નાણાં અને વિકાસ નિગમ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં માટે ૩.૭ કરોડની જોગવાઈ કરાઈ.

વંચિત વર્ગ માટે કાર્યરત વિવિધ નિગમો

ગુજરાત સરકારી કામદાર વિકાસ નિગમ, ડો. આંબેડકર અંત્યેદય વિકાસ નિગમ, ગુજરાત અનુસૂચિત જાતિ વિકાસ નિગમ, ગુજરાત પછાત વર્ગ વિકાસ નિગમ, ગુજરાત અલ્પસંખ્યક નાણાં અને વિકાસ નિગમ, ગુજરાત ગોપાલક વિકાસ નિગમ અને ગુજરાત ઠાકોર અને કોળી વિકાસ નિગમના માધ્યમથી ગુજરાત સરકારે વંચિતવર્ગના આર્થિક ઉત્થાન માટે અનેક યોજનાઓ કાર્યરત કરી છે. પૂજ્ય ઠાકોરબાપા સફાઈ કામદાર પુનઃ સ્થાપન, ડો. આંબેડકર સફાઈ કામદાર, વ્યક્તિગત અકસ્માત વીમા કવચ, મહિલા સમૃદ્ધિ, લઘુ ધીરાણ-માઈકો ફાઈનાન્સ, ઓટોરિક્ષા પિરાણ અને બેન્કેબલ યોજના જેવી ઉપયોગી એવી ઘણી યોજનાઓનો લાભ ગુજરાતના વંચિત વર્ગના લોકો લઈ રહ્યા છે.

